

І. Г. Смирнов – доктор географічних наук, професор кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
О. В. Качур – аспірант кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Канадська система агрологістики (управління поставками) та її значення в Україні

Роботу виконано на кафедрі країнознавства та туризму КНУ ім. Т. Шевченка

Розкрито особливості та досягнення канадської системи агрологістики й управління поставками, яка є важливим чинником високої ефективності агропромислового комплексу Канади, що відома у світі як один із найбільших виробників та експортерів різноманітної сільськогосподарської продукції. Висвітлено механізм функціонування фермерських та тарифних квот із можливістю їх обміну на внутрішньому ринку, який нині успішно себе зарекомендував у промисловому птахівництві та молочній індустрії Канади. Запропоновано рекомендації із застосування канадської системи управління поставками в агропромисловому комплексі України.

Ключові слова: агрологістика, управління поставками, агробізнес, промислове птахівництво, молочна промисловість Канади.

Smyrnov I. G., Katchur O. V. Canadian System of Agrilogistics (Supply Management) and Its Role in Ukraine. Represented the features and achievements of Canadian agrologistics and supply management system – an important factor in the high efficiency of agriculture in Canada, which is known worldwide as one of the largest manufacturer and exporter of various agricultural products. Shown the mechanism of farm and tariff quotas functioning with the possibility of their exchange on the domestic market, which is now successfully proven in industrial poultry and dairy industry in Canada. Given recommendations for the use of Canadian supply management system in agriculture in Ukraine.

Key words: agrologistics, supply management, agribusiness, industrial poultry, dairy industries in Canada.

Актуальність. Логістичні підходи у сфері агропромислового бізнесу набувають останнім часом усе більшої ваги в Україні, зокрема в нинішніх кризових умовах, коли агропромисловий комплекс висувається на перший план за своїм потенціалом та експортними можливостями, особливо у зовнішній торгівлі з країнами Європейського Союзу. Завдання реформування аграрного сектору України в умовах євроінтеграційного спрямування її економічного розвитку вимагає вивчення та впровадження передового досвіду в сфері агрологістики та управління поставками в агропромисловому бізнесі. Саме такий досвід має Канада, як один із найважливіших світових виробників та експортерів сільськогосподарської та харчової продукції. Це відноситься, насамперед, до канадської системи управління поставками в агропромисловому комплексі, важливим складником якої є підсистема фермерських та тарифних квот із можливістю їх обміну на внутрішньому ринку, яка нині успішно зарекомендувала себе у промисловому птахівництві та молочній промисловості Канади та його застосування в Україні.

Метою статті є представити в Україні канадську систему агрологістики та управління поставками, яка успішно функціонує протягом останніх років у цій країні, що виділяється як великими обсягами аграрного виробництва та експорту у світі, так і високим рівнем ефективності агропромислового комплексу, важливим чинником якого є застосування логістичних підходів.

Виклад основного матеріалу. Канадська система агрологістики (управління поставками в агропромисловому комплексі) була запроваджена в господарську систему Канади ще на початку 1970-х рр. та з постійно діючими змінами вона успішно функціонує й нині. Система управління поставками має низку позитивних особливостей, які можуть бути адаптовані до українських умов та використані для розробки ефективної економічної політики в галузях агропромислового комплексу. До позитивних рис цієї системи можна віднести підвищення заможності споживачів та виробників, збільшення прямих доходів виробників та працівників аграрного сектору, можливість розвитку системи обміну квотами на внутрішньому ринку, захист від іноземних виробників тощо. Також ця система адаптована до сучасних вимог СОТ. Канадська система агрологістики (управління поставками в агропромисловому комплексі) на сьогодні діє у двох підгалузях АПК Канади, а саме – у промисловому птахівництві (вирощування домашньої птиці) й молочному скотарстві та виробництві молочної продукції. Ці два напрями є одними з ключових в агропромисловому комплексі Канади та займають 20 % від обсягу продаж аграрної продукції у цій країні. Істотно, що управління цими підгалузями здійснюється за допомогою агенцій зі збуту, які створені в кожній провінції Канади. Повноваження агенцій поширюються на визначення рівня імпорتنих квот, управління поставками на місцевому рівні та встановлення місцевих цін на вироблену продукцію. Для реалізації цих повноважень агенції використовують два види квот. Перший – це фермерська квота, яка визначає, який обсяг продукції виробник може виробити, та вимірюється в одиницях продукції, що можуть бути продані кожного року. Такі квоти, виражені в кількісних показниках, є об'єктом торгу та обміну. Отже, кожний фермер має можливість збільшити чи зменшити обсяги свого виробництва. Особливістю фермерських квот є те, що вони зазвичай мають необмежений термін дії за умови виконання фермером певних умов. Окрім цього, квоти є власністю та управляються агенціями зі збуту провінцій. Другий вид – це імпортні квоти, які забезпечують обмеження імпорту кінцевої продукції АПК. Вони були запроваджені на початку 1970-х рр. Нині згідно вимог СОТ вони називаються квотною тарифною ставкою або тарифною квотою (англ. *Tariff Rate Quota*, TRQ). Так як і фермерські квоти, тарифні квоти визначають певну кількість дозволеного імпорту, але відрізняються від перших тим, що надаються щорічно й немає гарантії їх отримання в наступному році. Тарифні квоти визначає Міністерство закордонних справ та торгівлі Канади відповідно до торговельних зобов'язань держави. Участь уряду Канади в управлінні квотами доволі суттєва та різноманітна, але розрізняється залежно від виду продукції. Для фермерських квот спостерігається загальне правило, яке полягає у поділі юрисдикції між федеральним урядом та урядами провінції та спільне прийняття рішень у законодавчих та операційних процедурах. У випадку підгалузі промислового птахівництва присутність федерального уряду здійснюється через Національну сільськогосподарську раду, чий внесок полягає у допомозі групам виробників у створенні агенцій із продажу, включаючи управління міжпровінційними й експортними операціями та їхню взаємодію зі збутовими агенціями. Федеральний уряд сприяв розробці системи управління поставками в галузях АПК Канади, підготувавши законодавчу схему та дозволивши «впорядковані ринкові схеми». Прикладами національних агенцій у підгалузі промислового птахівництва Канади є «Канадська маркетингова агенція з птахівництва» (СЕМА) та «Канадська агенція з виробництва яєць» (СЕМА). Федеральний уряд Канади також відіграє важливу роль

у діяльності молочної індустрії, зокрема, через Канадську молочну комісію (CDC), яка є федеральним органом управління. Ця агенція більш глибоко задіяна у формуванні управління промисловим птахівництвом. Канадська молочна комісія рекомендує обсяги виробництва молока, визначає цінову політику щодо молочної продукції у межах усієї держави, контролює міжпровінційні угоди про спільні доходи від продажу, оперує складськими програмами та координує виконання «Національного молочного ринкового плану». Більшість наведених функцій безпосередньо чи опосередковано впливають на рішення з фермерських квот. Федеральний уряд разом із провінціями бере участь у діяльності Комітету з поставок молока (CMSMC), який приймає важливі для молочної підгалузі рішення, наприклад, який обсяг молока має бути вироблений, як воно має бути розподілено між провінціями тощо. У свою чергу, уряди провінцій беруть участь в управлінні поставками та у вирішенні питань із квотами через провінційні агенції зі збуту. Останні задіяні у прийнятті рішень про політику розвитку підгалузі разом із федеральними структурами у Комітеті з поставок молока (CMSMC), але більше вони займаються виконанням і контролем політики, розробленої на федеральному рівні. Роль різних регіональних рівнів управління може бути представлена на прикладі алгоритму вирішення питання про розробку квот на рівні молочної ферми. Цей процес починається зі встановлення цін на молоко на рівні ферми та переробника, які визначаються рішенням федерального органу управління, обов'язковим для обох. Потім, знаючи ціни на молоко, оцінюється обсяг його споживання, тобто визначається загальна потреба в молоці (це робить Канадська молочна комісія). На цій підставі федерально-провінційний комітет CMSMC приймає кінцеве рішення про загальні необхідні поставки та визначає частку кожної провінції у квотах.

Висновки. Які ж висновки для аграрного сектору України можна зробити з вищевиконаного аналізу Канадської системи управління поставками? По-перше, система управління поставками забезпечує соціальну стабільність для фермерів та споживачів. При цьому виробники отримують додатковий дохід від зростання цінності квоти та постійний дохід у результаті регульованих цін на агропродукцію. Це допомагає вирішити основну проблему села – підвищення соціальної стабільності та залучення молоді у сільськогосподарське виробництво. По-друге, система управління поставками підвищує внутрішньогалузеву ефективність шляхом фінансування й проведення наукових досліджень в інтересах усіх виробників агропромислового комплексу. По-третє, система управління поставками включає в себе переміщення квот, що дає змогу фермерам із відносно низькими видатками купувати більше квот, ніж фермерам із високими видатками, у т. ч. в інших регіонах. Тим самим посилюється конкуренція всередині галузі, що забезпечує збільшення її ефективності загалом. По-четверте, система ефективно захищає місцевих фермерів від імпорту. Канадська система управління поставками має значний вплив на уряд, що дає змогу блокувати різні політичні рішення, скеровані проти фермерів. Система об'єднує фермерів та сприяє кращому захисту їхніх інтересів. Таким чином, канадський досвід створення та функціонування системи управління поставками в агропромисловому комплексі, на нашу думку, може бути цікавим та корисним в умовах ринкового реформування сільського господарства України, зокрема, як досвід застосування агрологістики у такий високорозвиненій та високоефективній постіндустріальній країні, як Канада, що, як і Україна, відзначається важливою роллю аграрного сектора в економіці держави та подібною його спеціалізацією.

Джерела та література

1. Барикелло Р. Канадская система управления поставками в сельском хозяйстве, отличительные особенности и возможности применения / Р. Барикелло, А. Стерелюхин //

Материалы II Всерос. конгресса экономистов-аграрников. Ч. I. – М. : Росинформагротех, 2006. – С. 208–213.

2. Смирнов І. Г. Агрологістика в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / І. Г. Смирнов, О. В. Шматок // Логістика: проблеми та рішення : міжн. наук.-практ. журн. – 2013. – № 4. – С. 26–37.

УДК 339.92:334.012.61

О. О. Дудка – аспірант кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Шляхи узгодження територіальних структур організації малого та середнього підприємництва транскордонного регіону

Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки

*Науковий керівник: **Н. Н. Коцан** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

Здійснено спробу інтеграції поняття малого та середнього підприємництва в систему територіальної організації суспільства. Розкрито взаємозв'язок підприємництва та територіальних структур. Визначено роль малого та середнього підприємництва в розвитку транскордонного регіону. Зосереджено увагу на узгодженнях територіальних структур організації підприємництва в цих інтеграційних угрупованнях.

Ключові слова: мале та середнє підприємництво, територіальна організація, територіальна структура, транскордонний регіон.

Dudka O. O. The Ways of Territorial Structures of the Harmonization of Small and Medium Business Cross-border Region. The integration of notion of small and medium enterprises into system of territorial arrangement was attempted in this article. The interconnection between entrepreneurship and territorial structures was disclosed. The role of small and medium enterprises in cross-border region development was determined. Main role paid to territorial structures harmonization on entrepreneurship in named integration communities.

Key words: small and medium enterprises, territorial arrangement, territorial structure, cross-border region.

Актуальність дослідження. Соціально-економічний розвиток регіону залежить від низки факторів та умов. Їх величина, кількість формують якісно нові поєднання, які обов'язково повинні бути врахованими всіма учасниками суспільного та економічного життя досліджуваної території. Головною особливістю є те, що всі процеси піддані впливу законів, закономірностей принципів і факторів територіальної організації суспільства. В силу наявності чи відсутності тих чи інших ресурсів, особливостей науково-технічного розвитку, національного суспільного та економічного устроїв держави, регіони навіть однієї країни набувають різного рівня розвитку. Саме цей фактор є спонукальним, оскільки регіони більшою мірою,